

چکیده

رهبری، کار تأثیر گذاری بر مردم برای وادار کردن آنان به تلاش راغبانه به سوی هدفهای گروهی است. از میان اقسام رهبری در روستا (رهبری اجتماعی و رهبری فنی)، رهبری فنی نقش بسزایی در بهبود کمی و کیفی تولیدات روستایی دارد. نمونه روستایی، در واقع، رهبر فنی است که از لحاظ درک و بذیرش نوآوریهای فنی پیشروتر از دیگران می باشد. و از عملکرد بالاتری نسبت به سایرین برخوردار است. به منظور آموزش نمونه ها، عمدتاً از دو نوع آموزش: یکی، درباره اصول فلسفه و هدفهای برنامه های ترویجی و عمرانی و دیگری، آموزش تخصصی و کیفیت فنی و مهارتی، استفاده می شود. همچنین، از روشهایی نظیر: تماشای انفرادی، تهیه سرباز

فنی - ترویجی، تشکیل جلسات توجیهی و ... می توان، بهره گرفت. به طور کلی، نمونه های روستایی، جایگاه تلفیقی، از دو گروه: نوآوران و نخستین پذیرندگان هستند که برخوردار از جسارت، مشتاق آزمون ایده های جدید، برخوردار از امکانات مالی و کافی با ارتباطات اجتماعی وسیع می باشند. نمونه های روستایی در جامعه روستا، نقشهای مختلفی ایفا می نمایند که هر یک به نوعی در رشد و بهبود تولید، درآمد و سطح زندگی عامه روستاییان تأثیر بسزایی دارند. از آن جمله می توان، به نقش نمونه ها به عنوان کشاورز مورد تماشای، به عنوان مددکار ترویج، به عنوان رهبر فنی و رهبر افکار اشاره کرد. حاصل ایفای نقشهای ارزنده آنان، اثرات مثبت فراوانی است در حیطه های: اجتماعی (نظیر: اشتغال زایی و جلوگیری از مهاجرت)، اقتصادی

(افزایش تولید و افزایش درآمد)، آموزشی (نظیر: ارتقای توان فنی و مهارتی سایر تولید کنندگان) و فرهنگی (نظیر: ایجاد زمینه های لازم و مناسب جهت جلب مشارکت مردم در پروژه های ترویجی، بذیرش و به کارگیری نوآوریهای فنی و ایجاد ایستارهای مطلوب نسبت به تحول، ریسک و از این قبیل). نتیجه آن که با توجه به وجود چنین نیروهایی در روستا، باید تدابیری اندیشید که از آن نهایت استفاده را برد. از جمله اقداماتی که در این راستا، می توان انجام داد: بررسی و انجام تحقیق، پیرامون روند انتخاب نمونه ها، بمنظور ارائه راهبردی اجرایی در تحقق اهداف به صورت بهینه، ارتباط مستمر و منظم با نمونه ها در تمام طول سال و ارائه آموزشهای لازم و فراهم نمودن زمینه انتقال تجارب نمونه ها به سایرین و از این قبیل برنامه ها است.

انتخاب نمونه های روستایی

راهبردی نوین در

انتقال نوآوریهای فنی

مهدی عرب زاده مقدم

کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی

• قسمت اول

چهارم ۰۹

□ مقدمه

انتخاب نمونه‌های روستایی، از جمله راهبردهای ترویجی است که با معرفی تولیدکنندگان نمونه، در زمینه‌های مختلف و تشویق و حمایت از آنان، سعی در ایجاد یک رقابت سالم بین تولیدکنندگان و همچنین ایجاد انگیزش برای مشارکت در برنامه‌های ترویجی و در نهایت افزایش تولید دارد. در ترویج و توسعه روستایی، نخستین پذیرندگان نوآور به‌همراه همواره نقش بسزایی در نشر نوآوریها و پیگیری اهداف ترویجی در مناطق روستایی دارند، که بیشتر افراد تشکیل دهنده این گروه را، رهبران محلی تشکیل می‌دهند. به طور کلی رهبران محلی را در جوامع روستایی، به دو دسته رهبران اجتماعی و فنی طبقه‌بندی می‌نمایند. رهبران اجتماعی دسته‌ای از روستاییان هستند که بنا به دلایلی، نظیر: شخصیت مذهبی، اصل و نسب خانوادگی و ثروت زیاد، از اعتبار ویژه‌ای در میان روستاییان برخوردارند. دسته‌ای دیگر از روستاییان، که در حرفه خویش همواره موفق بوده‌اند و از عملکرد بالاتری نسبت به سایرین برخوردار هستند، به عنوان رهبران فنی در جامعه روستایی نام برده می‌شوند. آنچه در ترویج و توسعه روستایی اهمیت فراوانی دارد، توجه به رهبران فنی و افزایش کمی و کیفی تواناییهای آنان و در نهایت، ارتقای آگاهیهای فنی آنان است. چرا که، این قشر، همواره عامل مؤثری در آموزش دیگر روستاییان محسوب می‌شوند. بنابراین، شناسایی این قشر تولیدکننده، به منظور تقویت بنیه فنی و حرفه‌ای آنان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این راستا، هر سال وزارت جهادسازندگی، طی مراسمی خاص، به انتخاب بهترین تولیدکنندگان در زمینه‌های مختلف تولیدی و تشویق و قدردانی از آنان اقدام می‌نماید. نمونه‌های روستایی و عشایری، به عنوان یک الگوی مناسب، مورد تقلید دیگر روستاییان قرار می‌گیرند، روستاییان در مواجهه با مسائل مختلف فنی به آنان رجوع می‌کنند، رهنمودهای آنان را بهتر می‌پذیرند و در نهایت به عنوان یک آموزشگر در یک محیط آموزشی غیر رسمی باعث نشر نوآوری‌هایی که دارای ارزش مطلوب اجتماعی هستند، به جامعه تولیدکننده روستایی می‌شوند. هدف مقاله، ارائه نقشهای ترویجی نمونه‌های روستایی در بهبود سطح کیفی و کمی

تولیدات روستا، به کمک معرفی ویژگیهای فردی، اجتماعی و مهارتی، نمونه‌های روستایی است. ضرورت طرح این مقاله، از آنجاست که شناخت نمونه‌های روستایی از ابعاد مختلف، مبنی بر مستندات علمی، توجه برنامه‌ریزان ترویجی را در مجموعه معاونت ترویج، به ضرورت توجهی جدی‌تر و اصولی به بهره‌گیری از این نیروهای نهفته در روستا، جلب خواهد نمود. و طبعاً نتیجه آن، ارتقای میزان آگاهیهای عموم روستاییان و تبعات ارزنده دیگری آن، از قبیل: بهبود کیفی و کمی تولیدات، افزایش درآمد، بهبود سطح زندگی، جلوگیری از مهاجرت و اشتغال‌زایی و غیره خواهد بود. این در حالی است که در شرایط کنونی، از نمونه‌های روستایی، تنها به یک مراسم دو روزه و در قالب معرفی و اهدای جایزه اکتفا کرده‌ایم (که البته لازم است ولی کافی نیست). در حالی که با آگاهی از نقش نمونه روستایی در روستا، می‌توان به گونه‌ای برنامه‌ریزی نمود، که از وی بازوی مؤثری در ترویج یافته‌ها، انتقال تجارب حرفه‌ای به سایر روستاییان، انتقال مسائل و مشکلات روستا به جوامع تحقیقاتی، آموزش سایرین و غیره بدید آورد. مقاله حاضر، ماهیتی اسنادی دارد و از مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی جهت جمع‌آوری مطالب و نیز، از نتیجه یک تحقیق میدانی در خصوص شیوه‌های انتخاب نمونه‌های روستایی که در معاونت انجام گرفته، استفاده شده است. مقاله، با معرفی اصل رهبری در ترویج و انواع رهبری در جامعه روستایی آغاز می‌شود و به کمک آن، تعریفی از نمونه‌های روستایی ارائه می‌دهد. سپس ویژگیهای نمونه‌های روستایی را به لحاظ فردی، اجتماعی و فنی مورد بحث قرار می‌دهد و روشهای آموزشی مناسب نمونه‌ها را، به همراه اصول مربوط معرفی می‌نماید. در ادامه به جایگاه نمونه‌های روستایی در گروه‌های پذیرا اشاره می‌شود. بحث دیگر مقاله، پیرامون نقشهای ترویجی تولیدکنندگان نمونه روستایی است. جهت معرفی وضعیت انتخاب نمونه‌ها در وزارت جهاد، در ادامه مقاله، توضیحاتی پیرامون اهداف انتخاب، زمینه‌های انتخاب و ملاکهای انتخاب ارائه خواهد شد. در انتهای مقاله، به اسرات اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی انتخاب نمونه‌ها اشاره می‌شود. با این بحث، مقاله وارد نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها می‌شود.

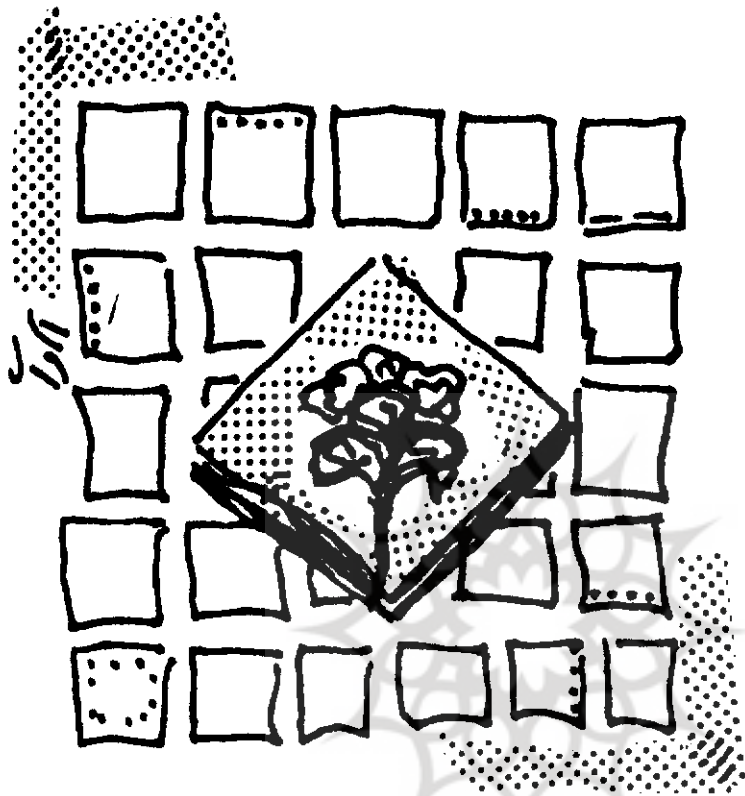
□ نمونه روستایی کیست

در تعریفی ساده از نمونه روستایی، می‌توان گفت: فردی است، که در روستا از میزان عملکرد بهتری در محصولات (زراعی، دامی، باغی و...) و دیگر امور روستایی (تعاونی، شورا و...) برخوردار می‌باشد. لیکن، در ورای تعریف ساده فوق، مفهوم وسیعتری از نمونه روستایی نهفته است. برای توصیف بهتر آن از اصلی به نام رهبری در ترویج آغاز می‌نماییم.

اصل رهبری: جورج آر. نری (George R. Terry). رهبری را کار تأثیر گذاری بر مردم، برای وادار کردن آنان به تلاش راغبانه به سوی هدفهای گروهی می‌داند. رابرت نسن‌بام (Rebert tannenbaum) و ایرومیک وشر (Iromg weschler) و فسرده ماساریک (Fred Massarik) رهبری را این گونه تعریف می‌کنند: (م. ص. ۳۴) استفاده از فرآیند ارتباط در موقعیتی خاص جهت اعمال نفوذ در میان افراد و جهت دادن آنان به سوی مقصد یا مقاصد خاص.

دکتر اسماعیل سهیازی، در کتاب توسعه و ترویج روستایی در بیانی جامع، رهبری را چنین معرفی می‌نماید: «رهبری عبارت است از: فن نفوذ در مردم، به منظور جلب همکاری همگان یا عده‌ای از آنان در جهت نیل به آرمانهای مشترک یا هدفهایی که برای آن مردم یا آن گروه خاص مطلوبست دارد» (م. ص ۱۹۵)

در ترویج کشاورزی، شکل خاصی از رهبری، با عنوان رهبری محلی در روستا، وجود دارد، که عبارت است از: یک نظام منسکول غیر رسمی در روستا که در آن، چهار عامل: رهبر، پیرو، مسکول و راه حل، لزماً وجود دارند. رهبر محلی، ممکن است، یک کشاورز ماهر، یک معتمد محلی، یک ریش سفید یا بالاخره پیشوای مذهبی در روستا باشد. پیروان نظام رهبری محلی، افراد روستایی یک محل هستند، وجود مشکلات ریشه‌دار و نوبا در روستا از جمله عوامل عمده ظهور نظامهای غیر رسمی رهبری محلی در روستاهاست. این نظام ساده و غیر رسمی می‌تواند، منسلاً اقدامات بسیار مفیدی در جوامع روستایی باشد. چرا که، در یک نظام استوار، رهبری محلی نیروی جمعی روستاییان به راهنمایی کاردان تفویض شده است که می‌توانند منسلاً یک سلسله تحولات مطلوب

در روستاها باشند.

موضوع رهبری محلی در مناطق روستایی را می‌توان به دو دسته تقسیم‌بندی نمود: گروه اول، رهبران عمومی یا اجتماعی و گروه دوم، رهبران تخصصی - فنی. آنچه که در این مقاله، محور اصلی بحث قرار می‌گیرد، رهبران فنی در جامعه روستایی است.

□ رهبران فنی:

دکتر سهیل‌زوی، در کتاب توسعه و ترویج روستایی، از رهبران فنی جامعه روستایی به عنوان تکنوکرات‌های روستا نام می‌برد. این گروه از رهبران، افرادی آموزش دیده، پرورش یافته در زمینه فعالیتها و مهارتهای رایج در جامعه تولیدی روستا هستند و در معنی واقعی کلمه، کارآزان، ایشان کسانی هستند که به علت تجربه و مهارتهای فنی، هر یک در رشته خاصی به عنوان ماهر و خرد بهرند دارند و این شهرت، به علت علاقه وافرانی است که به نوعی فعالیت خاص از امور کشاورزی دارند و در اثر تماسهای مداوم با متخصصین و مروجین، صاحب مهارت شده‌اند. بدیهی است، در ترویج، چنین افرادی مورد توجه هستند و ترویج می‌کوشد که از طریق فعالیتهای آموزشی، تعداد این رهبران را افزایش دهد. چرا که، هنگامی که خوب پرورش یابند، در واقع، هر یک در زمینه‌های خود، یک مروج کشاورزی خواهند بود. با توجه به توضیحاتی که بی‌شمارمون اصل رهبری و رهبران فنی در جامعه روستایی ارائه شد، می‌توان تعریف ذیل را در مورد تولیدکنندگان نمونه روستایی ارائه نمود:

«تولیدکنندگان نمونه روستایی، خیرگانی هستند که به علت علاقه وافر به رشته مهارتی خود و به علت تماسهای مداوم و مستمر با منابع دست اول اطلاعات رسانی در شغل تخصصی خود صاحب مهارت شده‌اند و از عملکرد تولیدی بیشتری نسبت به سایرین برخوردارند و به همین لحاظ به شهرت می‌رسند».

■ ویژگیهای نمونه روستایی

افراد خرد و صاحب مهارت را در هر زمینه، می‌توان به عنوان رهبر فنی و نمونه روستایی

تکمیلی، برای ایفای نقش رهبری خویش در رشته مهارتی خود را به وضوح درک نماید. (د) توان و شایستگی خویش را برای تقبل چنین مسؤلیتی بشناسد.

از میان نمونه‌های روستایی، کسانی را می‌توان به عنوان خیرگان، مستعد رهبری (به برد رهبری فنی) دانست که: نخست، از لحاظ درک و تدبیرش نوآوریهای فنی، پیشرو تر از دیگران هستند و از عملکرد بالاتری برخوردارند و بدین لحاظ، در محل خود استهلاک داشته باشند. دوم، مشتاق و در پی کسب معلومات جدید کوتاه و پیگیر باشند. در مرحله سوم، از حسن شهرت محلی برخوردار باشند و در نهایت، به طور افتخاری و بدون حسد، دست مادی و در پی خدمت به برده باشند و این نوع خدمات داوطلبانه را در حکم یک ارزش تلقی نمایند. بدیهی است، جهت دستیابی به نمونه‌های واجد ویژگیهای رهبری در ترویج، باید اقدام به آموزش آنان نمود.

■ روشهای آموزشی مناسب نمونه‌های روستایی

از جمله اهداف انتخاب نمونه‌ها آن است که، نه

شناسایی و معرفی کرد. لیکن، باید توجه داشت که کیفیت خیرگی وی و ساینستگی مهارتی، به تنهایی نمی‌تواند، شرایط لازم را برای یک فرد و جامعه، حتی در یک زمینه تخصصی ویژه تأمین نماید. چرا که، انتظار اصلی از یک نمونه روستایی آن است که، بازوی ترویج در نسر، بسط و انتقال نوآوریهای تکنولوژیک باشد و این میسر نخواهد بود، جز از یک نمونه روستایی که واجد ویژگیهای رهبری است. نمونه روستایی در مقام یک رهبر، علاوه بر توان نسبی مهارتی سطح بالا در جریان مشکل یابی و مشکل گشایی، می‌باید، توان جلب و جذب عده‌ای از جماعت مربوط به عنوان پیرو را نیز داشته باشد. به طور کلی از وی، در احراز مقام رهبری فنی انتظار می‌رود:

الف) هدفهای آموزشی ترویج را به خوبی فراگیرد و درک نماید.

ب) به عنوان یک فرد مستعد رهبری از نقش و وظایف داوطلبانه خود در هدایت فعالیتهای آموزشی ترویج مطلع باشد.

ج) نیاز به کسب معلومات و مهارتهای

عنوان مددکار ترویج و رهبر فنی جامعه خود، موجبات اشاعه نوآوریهای فنی، انتقال دانش و اطلاعات حرفه‌ای به سایر تولیدکنندگان روستایی را فراهم کند. جهت نیل به مقصود فوق، لازم است تا نمونه‌ها، بحث آموزش منظم و مستمری قرار گیرند. استمرار و پیگیری آموزشی، بدان جهت حایر اهمیت است که با گذشت زمان، دیری نخواهد گذشت که نیازمند آگاهیهای بیشتری در رشته‌های مربوط خواهند شد. هرگاه آگاهیها و مهارتها و سلیسگیهای نوین، مستمراً در رفتار و کردار رهبران فنی متجلی نگردد، به تدریج در جرگه اعضای عادی جماعت تلقی می‌شوند و احتمالاً بسیار زود، موقعیت اجتماعی خود را به عنوان نمونه‌های روستایی از دست می‌دهند. بر این اساس، دو نوع برنامه آموزشی برای نمونه‌های روستایی می‌توان پیشنهاد کرد.

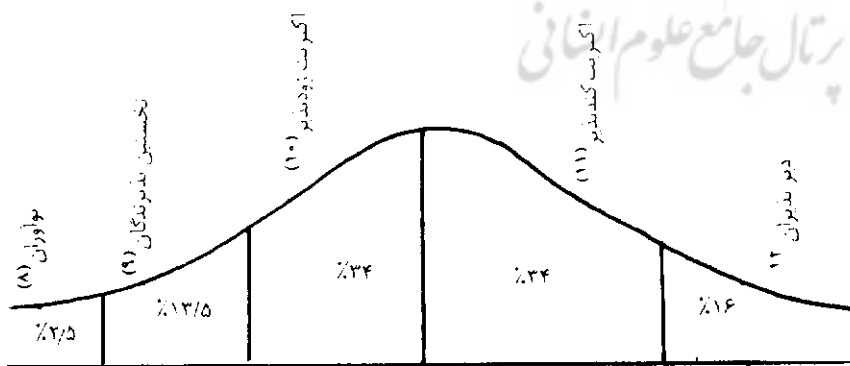
در آموزش نوع اول، سعی بر آن است که پس از انتخاب افراد مستعد، نسبت به آموزش توجیهی آنان درباره اصول، فلسفه و هدف برنامه‌های ترویجی و طرحهای عمرانی اقدام گردد. تا اطمینان حاصل شود که آنان درباره ضرورت فعالیتهای آموزشی در مورد برنامه‌های موجود، متقاعد شده‌اند. سپس به تعلیم اصول و روشهای آموزشی ترویج به آنان، مبادرت شود. آموزش نوع دوم، افزایش سطح آگاهیهای تخصصی و کیفیت فنی و مهارتهای افراد مورد نظر به عنوان رهبران فنی است. فرآیندی مهارتهای نوین در آموزش آنها به دیگر روستاییان با تعلیم و تعلم خبرگان، هدف کلی ترویج، از انتخاب نمونه‌های روستایی است. شایان ذکر است که نمونه روستایی، قبل از نمونه بودن، بزرگسال روستایی است و همانند سایر بزرگسالان از ویژگیهای خاصی در یادگیری برخوردار است لذا در ارائه هرگونه آموزشی به او، اصول آموزش بزرگسالان همواره باید رعایت شود. بر اساس اصول آموزش بزرگسالان روستایی که کورتیس ترت به نقل از کاسلز در کتاب خود ذکر می‌نماید اصول ذیل، برای آموزش نمونه‌های روستایی پیشنهاد می‌شود: (م - ۲ ص ۲۲۹)

- ۱- تماسهای انفرادی یا هدف آگاه نمودن آنان به شیوه‌های نوین کار در رشته‌های تحصیلی خود.
- ۲- تهیه تسریات فنی مناسب

● آنچه در ترویج و توسعه روستایی اهمیت فراوانی دارد، توجه به رهبران فنی و افزایش کمی و کیفی تواناییهای آنان و در نهایت، ارتقای آگاهیهای فنی آنان است. چرا که، این قشر، همواره عامل مؤثری در آموزش دیگر روستاییان محسوب می‌شوند. بنابراین، شناسایی این قشر تولیدکننده، به منظور تقویت بنیه فنی و حرفه‌ای آنان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

● انتظار اصلی از یک نمونه روستایی آن است که، بازوی ترویج در نشر، بسط و انتقال نوآوریهای تکنولوژیک باشد و این میسر نخواهد بود، جز از یک نمونه روستایی که واجد ویژگیهای رهبری است. نمونه روستایی در مقام یک رهبر، علاوه بر توان نسبی مهارتی سطح بالا در جریان مشکل یابی و مشکل گشایی، می‌باید، توان جلب و جذب عده‌ای از جماعت مربوط به عنوان پیرو را نیز داشته باشد.

نمودار یک گروه‌بندی پذیرندگان بر اساس نوگرایی افراد در نظام اجتماعی

- ۳- تشکیل جلسات توجیهی با شرکت نمونه‌های روستایی در هر یک از رشته‌ها، جهت طرح شیوه‌های نوین در رشته مربوط و برنامه‌ریزی در مورد تشکیل دوره‌های آموزش تکمیلی با مشارکت آنان.
- ۴- تشکیل کلاسهای کوتاه مدت تخصصی در مرکز حوزه ترویجی، برای نمونه‌های روستایی در هر یک از رشته‌های تخصصی.
- ۵- ترتیب بازدیدهای علمی از مراکز تحقیقاتی، دانشکده‌ها و واحدهای تخصصی تولید.
- ۶- ترتیب تشکیل کلاسهای تخصصی پیشرفته با شرکت نمونه‌ها و آموزشگری متخصصان مربوطه.
- ۷- اعزام نمونه‌های هر رشته به مراکز آموزش علمی.

- ۸- اعزام نمونه‌های هر رشته به مناطق بیسرفته در هر رشته تخصصی جهت بازدید یا کارآموزی.
- ۹- تشکیل اردوهای رهبری روستایی سالانه، در یکی از مراکز یا مناطق پیشرفته، به منظور ارائه آموزشهای اصول رهبری و افزایش معلومات تخصصی و هدایت و ترغیب رهبران محلی به ارائه همکاریهای فنی یا سایر روستاییان.

- ۱۰- اعزام نمونه‌های روستایی به کشورهای خارجی صاحب شهرت در رشته‌های تخصصی آنان به منظور دیدن پیشرفتهای حاصل شده در رشته تخصصی مربوط.

■ جایگاه نمونه‌های روستایی در گروه‌های پذیرا

در مطالعات نشر که توسط راجرز و سومکر در دهه ۱۹۶۰ انجام شد، آمده است: نماد اعضای نظام

اجتماعی، همزمان یک نوآوری را قبول نمی‌کنند، بلکه در طول زمان، نوآوری را می‌پذیرند. بر همین مینا آنان را به گروه‌های پذیرا طبقه‌بندی می‌نمایند. معیار طبقه‌بندی افراد در گروه‌های پذیرا، نوگرایی آنان، یعنی میزان زودپذیری نسبی نوآوری فرد نسبت به دیگر اعضای نظام اجتماعی است. نوگراترین افراد را در یک نظام اجتماعی پیشرو،^(۲) بیش از ما،^(۳) تجربه‌گر،^(۴) روشنگر،^(۵) پیشاهنگ^(۶) و فرایزیر^(۷) نامیده‌اند. نوآوران در کنار نخستین پذیرندگان، اکثریت زودپذیر، اکثریت کندپذیر و دیر پذیران، گروه‌های پذیرا را در یک نظام اجتماعی تشکیل می‌دهند. نمودار ذیل، گروه بندی پذیرندگان را بر اساس نوگرایی افراد در نظام اجتماعی نشان می‌دهد. (م. ۱ صص ۱۸۹ - ۲۱۲)

با مطالعه ویژگی‌های نوآوران و نخستین پذیرندگان در میان گروه‌های پذیرا و مقایسه آن با صفات و ویژگی‌های نمونه‌های روستایی به وضوح درخواهیم یافت که نمونه‌های روستایی صفات تلقیقی از دو گروه اخیر، را دارا می‌باشند. راجرز نوآوران را افرادی جسور، مستأق آزمون ایده‌های جدید، برخوردار از امکانات مالی کافی و با ارتباطات اجتماعی وسیع نسبت به سایرین، معرفی می‌نماید. همچنین در وصف نخستین پذیرندگان، چنین اظهار می‌دارد: آنان بیش از نوآوران، یکبارچگی و هماهنگی با نظام اجتماعی محلی دارند. بیشتر محلی‌گرا هستند و بیش از هر گروه دیگری، در روستا رهبری افکار را در دست دارند. سایر روستائیان برای کسب اطلاعات و مسورت، به این گروه، مراجعه می‌کنند. مأموران تغییر، به این گروه، همچون مأمورین محلی برای تسریع فرآیند نشر می‌نگرند و برای انضای نظام اجتماعی نقش الگو دارند. با اندکی دقت، می‌توان دریافت که: شباهت‌های فراوانی میان دو گروه اخیر، با ویژگی‌های فردی، اجتماعی و مهارت‌های تولیدکنندگان نمونه روستایی وجود دارد. از جمله، دیگر صفات و ویژگی‌هایی را که می‌توان به نمونه‌های روستایی نسبت داد، عبارتند از:

- ۱ - دوره‌های آموزشی بیشتری را طی کرده‌اند.
- ۲ - از سطح سواد بالاتری برخوردارند.
- ۳ - از منزلت اجتماعی (درآمد، سطح زندگی، ثروت

موقعیت شغلی، وابستگی به طبقه اجتماعی و ...) بالاتری نسبت به سایر گروه‌های پذیرا برخوردارند.

- ۴ - دارای تحرکات اجتماعی روبه رشدی هستند.
- ۵ - از واحدهای تولیدی بزرگتری برخوردارند.
- ۶ - جهت‌گیری تولید آنان به سمت اقتصاد تجاری است.
- ۷ - تمایل بیشتری نسبت به استفاده از تسهیلات اعتباری دارند.
- ۸ - فعالیتهای آنان تخصصی است.
- ۹ - همدلی آنان بیشتر و خشک اندیشی آنان کمتر است.
- ۱۰ - از خردمندی، هوش و توانایی درک و مفاهیم مجرد بیشتری برخوردارند.
- ۱۱ - نظر مساعدتری نسبت به تغییر دارند و خطرپذیری بیشتری را تقبل می‌نمایند.
- ۱۲ - نظر مساعدتری نسبت به تحصیل و علم دارند و کمتر منزوی هستند.
- ۱۳ - از انگیزه بیشتری برخوردارند.
- ۱۴ - انتظارات آنان بیشتر است و در فعالیتهای اجتماعی سرکت بیشتری دارند.
- ۱۵ - با مأمورین تغییر، تماس بیشتر دارند و نیز، از وسایل ارتباط جمعی استفاده بیشتری می‌نمایند.
- ۱۶ - دانش فنی آنان بیشتر و قدرت بیشتر در رهبری افکار دارند.
- ۱۷ - آنان بیشتر، متعلق به نظام‌هایی با هنجارهای نوین و یکپارچه هستند.

■ نقش‌های ترویجی تولیدکنندگان نمونه روستایی

آشنایی با کلیه نقش‌های ترویجی نمونه‌های روستایی، مستلزم تحقیقی جامع و گسترده است، لیکن، آنچه در این مختصر می‌گنجد، اشاره به چهار نقش عمده ترویجی است که تولیدکنندگان نمونه روستایی در نظام اجتماعی روستایی می‌توانند به خود اختصاص دهند.

۱ - نمونه‌های روستایی به عنوان کشاورز مورد تماس

نخستین بار دانیل بنور در سال ۱۹۷۵، در رهیافت ابداعی خود - رهیافت آموزش و دیدار - از

واژهای به نام کشاورزان مورد تماس^{۱۳} استفاده کرد. وی، در نظام خود پیشنهاد می‌نماید: مفاهیم، اطلاعات، نوآوریها و مهارت‌های بسرفه، ابتدا به این قشر معرفی شود تا از طریق آنان، به سایر کشاورزان انتقال یابد. از آنان انتظار می‌رود، آنچه را که دریافته‌اند به دیگر همقطاران خود انتقال دهند.^{۱۴} رولف سالزر Rulf Saler، برای کشاورزان مورد تماس، تعابیر متعددی بیان می‌نماید. از جمله: کشاورز کلیدی^{۱۵}، مرد کلیدی^{۱۶}، رهبر افکار^{۱۷}، کشاورز پیشرو^{۱۸}، کشاورز نمونه^{۱۹}، کشاورز ماهر^{۲۰} و کشاورز نمایشی. با دقت در جملات فوق، می‌توان دریافت که نمونه‌های روستایی، به عنوان کشاورزان مورد تماس می‌توانند دانش فنی و اطلاعات دسته اول را از منابع اطلاع‌رسانی دریافت نمایند و خود در میان تولیدکنندگان دیگر، انتشار دهند. ایفای این نقش خصوصاً زمانی حایز اهمیت فراوان است که نظام ترویج، با کمبود پرسنل ترویجی کارآمد و زبده در سطح میدانی (روستا) مواجه است.

۲ - نمونه روستایی به عنوان مددکار ترویج

نمونه روستایی به لحاظ ویژگی‌هایی که در قبل نیز بدان اشاره شد، مورد احترام سایر روستائیان قرار دارد، در امور فنی، دیگران از وی تقلید می‌نمایند و توصیه‌های وی را با میل بسری می‌پذیرند. ترویج می‌تواند، از نمونه‌ها به عنوان عاملی در پیشرفت بسیاری از فعالیتهای ترویجی، نظیر: جلب مشارکت مردم در برنامه‌های آموزشی - ترویجی، رانداندازی و برگزاری دوره‌های آموزشی، سزایع نمایشی، نشر نوآوری‌های فنی در میان تولیدکنندگان دیگر و بسیاری از این موارد، در حد لازم استفاده نماید. در اینجا نمونه‌های روستایی به عنوان بازوی مؤثری در ترویج و مددکار ترویجی به شمار می‌آیند.

۳ - نمونه روستایی به عنوان رهبر فنی

نمونه‌های روستایی اصلاً، رهبر فنی جامعه خود محسوب می‌سوند. اما از وظایفی که نمونه روستایی در ایفای نقش رهبری فنی جامعه خود می‌تواند، برعهده گیرد، به موارد ذیل، می‌توان اشاره کرد:

- ۱ - حل مشکلات فنی دیگر تولیدکنندگان
- ۲ - ارائه توصیه و رهنمودهای مناسب در افزایش

عملکرد سایرین.

۳ - تشکیل جلسات بحث میان تولیدکنندگان به منظور انتقال تجارب، حل مسکلات عمده و غیره

۴ - انتقال ندرها، مسائل و مسکلات تولیدکنندگان منطقه به مراجع ذیصلاح

۵ - نشر نوآوریهای فنی در میان تولیدکنندگان

۴ - نمونه روستایی به عنوان رهبر افکار در این نشر، نمونه روستایی از توانایی تأثیرگذاری با تفکر ناخبر سایر تولیدکنندگان، در جهت دلخواه و به طور غیر رسمی و با توان نسبی برخوردار است. از جمله تعیینی که نمونه روستایی در مقام رهبری افکار، می تواند به خود اختصاص دهد به مدار (۱۲) سازگار (۱۳) - استگاه سازگار (۱۱) - بسنگام روستایی (۱۵) - سبک گذار (۱۶) و بسند آفرین (۱۷) می توان اشاره کرد. اما، در سال ۲۰۱۳ از جمله وظایفی که نمونه روستایی در نقش رهبری افکار جامعه خود ایفا می نماید، به سه مورد عمده ذیل، اشاره می شود.

الف - نهاد زمینه های فکری لازم در مردم، جهت مشارکت در برنامه های توسعه

ب - ایجاد زمینه های لازم، جهت پذیرش و به کارگیری ایده های نو

ج - تأثیر گذاری بر عقاید و افکار روستاییان، در جهت حذف خشک اندیشیها، تفدیرگرایها و محدودنگریهای موجود و ایجاد ایستارهای عقیدتی مثبت و مطلوب، نظیر: امید بیشتر به زندگی، هدف گذاریهای متعالی، سعی و تلاش وافر و از این قبیل.

■ نمونه روستایی و تلفیقی از چهار نقش

هر یک از نقشهای یاد شده، در واقع، صفات ارزنده ای است، که در نمونه های روستایی وجود دارد و باید از آن نهایت استفاده را در نل به اهداف ترویج برد، نمونه روستایی، به عنوان رهبر فنی، در حیطه تخصصی و مهارتی، می تواند بسیاری از مسکلات تولیدی جامعه خود را شناسایی و در جهت حل آن اقدام نماید و بدین طریق، الگویی در مدیریت فرآیند تولید، برای سایرین قرار گیرد. از توان رهبری افکار خود بهره ببرد و ایستارهای فکری جامعه خود را متحول نماید و زمینه های لازم، جهت رشد و بهبود

۶۴ جهاد

- ۲ - سوبی تولیدکنندگان به تولید کمی و کیفی بهتر
- ۳ - معرفی الگوهای مناسب، برای معاطبین و ایجاد تک محیط مناسب راهگیری
- ۴ - ایجاد رقابت ساله بین تولیدکنندگان
- ۵ - ارزش گذاری بر قسمتهای مختلف فعالیت های تولیدکنندگان

پی نوشت

1 - Rural	14 - trickle Down theory
Leadership	15 - key farmer
۲ - progressist	16 - Key Individual
3 - High - Trier	17 - openion farmer
4 - Experimental	18 - progressive farmer
5 - Light house	19 - Model farmer
6 - Advance scout	20 - Master farmer
7 - Ultraadopter	21 - Demonstration farmer
8 - Innovators	22 - fashion leaders.
9 - Early Adopters	23 - Influencers
10 - Early Majority	24 - Information leaders
11 - late Majoriy	25 - Spark plugs
12 - laggards	26 - style setters
13 - contact farmer	27 - taste markers

امکانات منطقه زبسی خود را فراهم نماید. در اجرای بسیاری از فعالتهای ترویجی بسقدم و مددکار مأمورین تغییر بناسد، بدینهی است، روستاییان در برنامه های که نمونه ها خود اجرا و یا در آن شرکت کرده اند، مشارکت فعالانه تری خواهند داشت و در موافقی که نظام ترویجی، با انبوه بهره برداران و مخاطبین مواجه است و از محدودیتهای ترویج میدانی (ترویجی) نیز برخوردار است. در نفس نمونه روستایی، کانال ارتباطی میان محققین و روستاییان می شود و آموزشهای مهارتی و فنی را به سایر تولیدکنندگان انتقال می نماید.

■ انتخاب تولیدکنندگان نمونه روستایی در وزارت جهادسازندگی

هر ساله، وزارت جهادسازندگی در هفته جهاد، اقدام به انتخاب نمونه های روستایی در زمینه ها و رشته های مختلف تولیدی می نماید. مهمترین اهداف انتخاب تولیدکنندگان نمونه روستایی، عبارتند از: (م ۴ ص ۵)

- ۱ - ارج نهادن به رحمت طاق فرسای روستاییان کسور

